

20°

Halvklart

Se hela prognosen på sista sidan.

På gång

19.8

Tingsrätten i Birkaland börjar nys-
ta upp en stor kopplerihärva där två
män och tre kvinnor står åtalade.

20.8

Andjakten inleds samma dag som
De grönas riksdagsgrupp håller
sommarmöte i Lahtis.

21.8

Gatukonst i stadsbilden. Flera Hel-
singforskonstnärers alster ställs ut
på elskåp vid Eriksgratan, Flemings-
gatan och Museigatan. I dag avslöjar
dessutom almanacksbyrån vid Hel-
singfors universitet de nya namn
som får en plats i namnsdagsalma-
nackan.

22.8

Konstens natt firas runtom i huvud-
staden.

23.8

Dystert i företagsvärlden? Statistik-
centralen presenterar färska siffror
över antalet konkurser.

24.8

VM i mobiltelefonkastning i Nyslott.
Tävlare från 11 olika länder tävlar
om den udda titeln.

25.8

Medaljstriden i fot-
bollsliigan fortsätter
på hemmaplan för
både HJK och Hon-
ka när HJK möter
MYPA medan Hon-
ka gästas av VPS.

Hufvudstadsbladet

KUNDSERVICE &
PRENUMERATIONERTfn: 09-1253 500
Må-fr kl. 8.30-16.30

HAR DU BLIVIT UTAN TIDNING?

Tfn: 0200-127127. (Må-fr kl.
6.30-16, lö kl. 7-12, sö kl. 7.30-12.)
Åland: 018-22777. (Vardagar kl.
7-14. Övriga tider telefonsvarare.)

NYHETSTIPS

Tfn: 09-1253 220
E-post: nyheter@hbl.fi

nyheter

1

FINLAND
VÄRLDEN

finland

Intervju

Rättsspsykiatrisk

Var och varannan tidskrift erbjuder läsarna tiopunktslistor över hur du kan känna igen både narcissister och psykopater i din omgivning. En negativ modetrend, bedömer professor Hannu Lauerma, ansvarig överläkare för Psykiatriska sjukhuset för fångar.

Nej, det går inte att tillförlitligt ringa in varken psykopatiska chefer eller narcissistiska livskumparer med hjälp av listor på tio karaktärsdrag. Ändå har de senaste åren hämtat med sig en trend där medier erbjuder sina läsare att göra just det: kruxa för och förkunna därefter att vännen, kollegan eller ex-partnern har en personlighetsstörning.

– Det här med att utpeka folk som narcissister är en negativ modetrend som många gånger handlar om någon form av personlig konflikt, där man inte ser sin egen roll utan i stället säger att det står en narcissist bredvid en. Naturligtvis

finns det verkliga narcissister och som en följd av det verkliga offer. Det är också bra att det grundats föreningar där offren organiserat sig. Ändå hävdar jag att det bland dessa så kallade offer också finns personer, som själva är extremt narcissistiska eller rentav psykopatiska, och som använder den här terminologin som en del av sin egen manipulation. De här trenddiagnoserna är alltså ett fenomen där det finns väldigt mycket luft, säger Hannu Lauerma, och han torde vara en av dem i Finland som vet vad de pratar om.

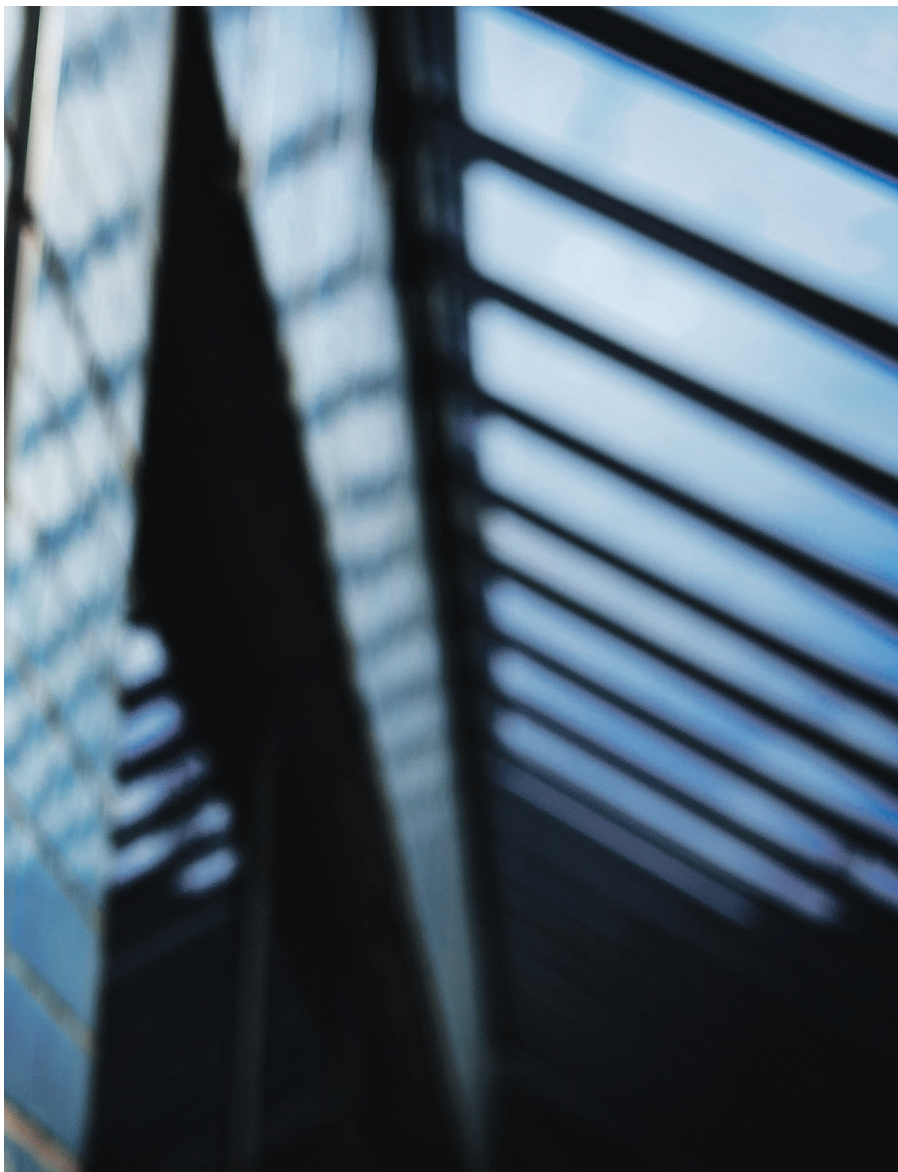
Lauerma fyller snart 52 men utsågs redan som 35-åring till ansvarig över-

läkare för Psykiatriska sjukhuset för fångar (se fakta). Det är han som kallas in för att med sin lugna framtoning förklara för folket vad som hänt i en pappa eller en mamma, då den brutalt mördade hela sin familj och slutligen sig själv. Det är han som får förklara ondskefullheten bakom dåd så som skolskjutningar, bombdådet i Myrman och varför inte också slakten av norska unga på Utøya.

Psykopater en definitionsfråga

I dag sitter han vid ett avskalat bord på Böle station, på väg till sitt deltidjobb som forskningsprofessor vid Institutet för hälsa och välfärd,

expert ogillar trenddiagnoser

Fångarnas psykvård

• **Psykiatriska sjukhuset** för fångar är ett akutsjukhus, därifrån fångar i behov av långtidsvård skickas vidare till andra mental-sjukhus.

• **Består av två enheter:** en i Abo (40 platser, tvångsvård), en i Vanda (14 platser, frivillig vård). Båge enheter kan göra rättspsykiatriska undersökningar (i dagslä-

get 120 per år då de förr var 300 till antalet).

• **Ärligen utförs** över 450 vård-avsnitt, en övervägande del för manliga fångar.

• **Utöver detta finns** två statliga mentalsjukhus – Nuivaniemi och Gamla Vasa sjukhus. Här utförs långvarig vård och patienterna lyder inte under fångvården.

handla om allting från att man ska offra sin familj för att rädda världen till att rädda barnen från ett fruktansvärt öde genom att ta deras liv. Och så finns det de som Lauerma kategoriserar som personer med ytterst allvarlig narcissistisk störning, som ändå inte är sinneriska.

– De hamnar i en återvändsgränd och familjen är för dem ett verktyg och en kuliss för självkänslan. Hotar en skilsmässa eller omhändertagande av barn vill inte en sådan person avstå från sina objekt. Eftersom personen är självcentrerad och har ett patologiskt ägandebehov så tar han familjen med sig i döden. De här dåden är till viss grad epidemiska.

Hur skiljer sig en narcissist från en psykopat?

– Narcissism kan finnas i vanliga människor. Psykopati verkar vara en genetisk störning som delvis påverkas av traumatisering i tidig barndom. Psykopatin innehåller extrem ondska. Till sin kärna är det någonting alldeles annat än narcissism.

Svårt att känna igen psykopati

Efter värre är sadistiska psykopater, som njuter av andras smärta. De kan utan att blinka tortera barn, djur och andra för att uppnå njutning. Och Lauerma skrotar gärna föreställningen om att de här störningarna syns utanpå. Det må vara så att många av dem som slutligen begår brutala brott och hamnar i fängelse är psykopater av olika grad men vanligare än så är betydligt mer mångfacetterade problem kombinerat med olika slag av missbruk. Psykopater kan dessutom lika gärna fungera mitt i samhällets vardag.

– Psykopati är en störning som är väldigt svår att känna igen trots att vi intuitivt har en uppfattning om att vi känner igen onda människor. Psykopaternas framgång handlar uttryckligen om att de vanligtvis är ytterst charmant och därför fortsätter de existera.

Härddrar man kan ortens Don Juan inleda sitt liv med att laga två barn med sin första kvinna och därefter sveper han lyckligt vidare och befruktar några kvinnor till. Mammorna till psykopaternas barn hör aldrig av vare sig honom eller underhållet.

– Psykopati är ett oerhört negativt drag i en människa men det är ett drag som verkar bestå just för att det innehåller ett visst mått av reproduktionseffektivitet.

Psykopater är också skickliga på att manipulera. En autistisk person förstår inte andra människor. En psykopat gör det, och är vanligtvis skicklig på att föreställa sig.

– Talar vi om brottslingar kan den

uppvisa djup ånger över det begångna brottet och leka att den kommer till tro. Så fort brottslingen är fri fortsätter den begå brott. Den här störningen förklarar bara en bråkdel av brottsligheten men är en av de lättare att karaktärisera.

De följande decenniernas stora utmaning ligger enligt Lauerma i att experterna ska kunna känna igen psykopatiska drag redan hos barn.

– Färska undersökningar tyder på att man redan i barn kan känna igen störningar. Det handlar om att det autonoma nervsystemet inte reagerar och känslökyla som följer på grund av det. För många är det en ideologiskt främmande tanke att tala om psykopatbarn men om kanske tjugo år kunde det vara möjligt att upptäcka störningen tidigt och veta i vilka utvecklingskedan det går att ingripa och eventuellt förhindra att någon utvecklas till en fullfjädrad psykopat.

Lauerma talar om instrumentell ondska som går långt utöver det att ett barn blir argt och frustrerad och därför i ögonblick av plötsligt vrede ger sig på de andra barnen.

– Djurmisshandel är ett klassiskt kännetecken. Ett normalt barn mjuknar inför en valps stora ögon, ett psykopatbarn kan koka valpen i en kastrull och titta på när den dör bara för att det är intressant.

Miljön inverkar

Sett ur ett socioekonomiskt perspektiv är personer som härstammar från fattiga förhållanden över-representerade i fängelserna.

Men det handlar om mer än ekonomi, om att de vuxit upp i olika slag av familjehelveten med missbruk, våld, utnyttjande eller likgiltighet. Här kan också en person med ogynnsamma gener förädlas till en ond vuxen.

Dels handlar det om att verkliga mentala sjukdomar, så som schizofreni eller bipolära sjukdomar, inte kan upptäckas i tid om hemmen inte bryr sig.

– Många av dem som vårdas på mentalsjukhus, eller sitter i fängelser, kunde ha räddats om de fått rätt medicinsk vård i ett tidigare skede, säger Lauerma.

Dels handlar det om att potentiella psykopater – som alltså rättspsykiatriskt inte graderas som vårdbehövande – får utvecklas ostört.

Uppväxt och hemmiljö kan påverka i vilken riktning ett barn som föds med någon grad av känslökyla utvecklas. Miljön har uppenbarligen någon inverkan men vi vet fortfarande inte tillräckligt om den saken.

Jeannette Björkqvist
029 080 1313, jeannette.bjorkqvist@hbl.fi

och tar ställning till något så trivialt som trender som gjorde det populärt att självdiagnostisera personer i ens egen omgivning.

Kan man säga hur många som faktiskt är narcissister, enligt en definition som du godkänner?

– Nej, faktiskt inte. Det är ytterst svårt att objektivt bedöma och man ska hålla i minnet att en viss grad av narcissism är alldeles normalt. Förflyttar vi diskussionen till psykopater finns det däremot en vetenskapligt vattentät bedömningsskala med poäng mellan 0–40. Hur man sedan bedömer andelen psykopater är en definitionsfråga. Använder vi oss av en godtagbar bedömning ligger antalet någonstans kring en person per hundra. Räknar vi in personer med psykopatiska drag – som inverkar på deras beteende men inte dominerar det – kan de vara en per tio. I det senare fallet talar vi om karaktärsdrag som i vissa kretsar rentav kan vara till fördel i en yrkesmässig urvalprocess, inte om utagerande psy-

kopater. Tittar vi på fängelsepopulationen är en av sex psykopater. Tittar vi på dem som står bakom dödligt våld är en av tre psykopater.

50-talet var värre

Och de där som dödar sina familjer, då. Det råder en illusion av att det sker allt fler familjemord, eller utvidgade självmord som experterna ibland talar om, men så är det ingalunda. Enligt Lauerma har det mesta blivit väldigt mycket bättre de senaste årtiondena trots att den allmänna känslan av hårda attityder, sämre förhållanden, mer själviskhet och fler brott ökar. Det här gäller också familjemorden.

Räknat per barn dödades två gånger fler barn på 1990-talet än på 2000-talet. På 1950-talet dödades arton gånger fler barn än nu.

Ändå sker familjemord, och förklaringen till en så makaber lösningsmodell varierar. Den ena ytterligheten utgörs av psykotiska människor med vanföreställningar som kan

PRIVAT PERSON. Ansvariga överläkaren Hannu Lauerma håller sig på grund av sitt yrke strikt professionell i offentligheten och vill därför inte ha en profilruta i anslutning till intervjun. CATA PORTIN

"Tittar vi på fängelsepopulationen är en av sex psykopater. Tittar vi på dem som står bakom dödligt våld är en av tre psykopater."

HANNU LAUERMA
ansvarig överläkare för
Psykiatriska sjukhuset för fångar